

Bij het sterven van onze Professor Holwerda

Toen de officiële rouwtijd van ons Studentencorps na de dood van ons ereid, Professor Schilder, bijna ten einde was, en wij voorbereidingen troffen om de normale werkzaamheden weer aan te vangen; toen heel Kampen de verjaardag vierde van onze Koningin, bereikte ons plotseling het bericht van de dood van Professor Holwerda. Een bericht, dat ons zozeer verpletterde, dat we ontredderd neerzaten en verzuchtten: „Och Here Here, wat wilt Gij van ons. Wij kunnen het niet meer bijhouden.”

Toen vier jaar geleden Professor Greijdanus stierf, was dat, wat wij mensen noemen „normaal”. Hij had een hoge ouderdom bereikt en ieder had zich voorbereid op zijn dood. Nog geen zes weken geleden ontam de Here ons Professor Schilder. En al was hij 61 jaar, wij achtten hem nog allerm minst oud en slechts weinigen wisten van zijn ziekte. Nu, zo kort daarna, ontruikt God ons Professor Holwerda, jong, aan het begin van zijn loopbaan en zo plotseling, dat een duizeling ons bevangt. O God, werkt Gij zo Uw helisplan uit? Versnelt Gij zo Uw tempo, dat wij het niet meer bij kunnen houden? Hebben we een deksel op ons aangezicht, zodat we U niet meer verstaan als Gij tot ons komt in de Schrift en vandaag in Uw daden? O Here, wij zouden ons terug willen trekken uit die stellingen, waar het leven zo jachtig en intens is en doorkruist wordt door de dood; terug willen trekken uit het centrum, waar de slagen vallen, omdat het zo zwaar wordt.

„Het had zo anders kunnen zijn,” denken wij en zeggen wij, want we hebben zijn colleges gevolgd. Maandag jongstleden zijn college Seminarie, waar behalve de studenten veel dominees waren. We keken de zaal rond en zagen de plaatsen tot de laatste toe bezet, zodat iemand, die te laat kwam, genoegen moest nemen met een plaatsje op de grond. We hoorden onze Professor Holwerda de resultaten bekend maken van zijn studie over de Simson-episode uit Richteren, een gedeelte uit de Heilige Schrift, dat hem veel en lang heeft bezig gehouden. En nu, onze aantekeningen opslaande, vinden we zijn slotconclusie, die ons liet zien, dat de tijd van Simson de meest beschamende was uit de Richterenperiode, omdat Israël zijn hoge positie verloochende en in de afval volhardde, maar tegelijk de meest vertroostende, omdat Jahwéh alleen om Zijns Naams wil Zijn volk verlossen blijft. En we meenden weer nieuwe veerkracht te zien bij onze Oudtestamenticus, nu ook voor hem de verantwoordelijkheid zoveel groter werd na het sterven van Professor Schilder. Ook Dinsdag, het Exegese-college, tevens zijn laatste college, was druk bezocht. We hebben nog stilletjes het aantal aanwezige studenten geteld en ervan genoten.

We willen hier en nu niet de betekenis van zijn wetenschappelijke arbeid belichten. Maar toch — hoe kan het anders — als onze gedachten terug gaan, moeten we wel erbij stilstaan, hoe we met klimmende verbazing de rijkdom van het Oude Testament zagen en er liefde voor opvatten en dus zelf gingen studeren. We slaan weer op zijn Canoniek-dictaten en zien reeds in de eerste zinnen, dat hij uitging van „het bewuste geloofsstandpunt” en zich daarvoor niet schaamde. En aan hem, die reeds daarin van God zo veel ontvangen had, werd — naar we geloven — mee om deze geloofshouding zo oneindig veel gegeven. Werd het gegeven in slechts zes jaar tijd de kernkwesties te raken, de sleutels voor het verstaan van veel, wat tot nu toe duister was, te vinden en bovendien de ongelovige kritiek in het hart te raken.

ring? Omdat zijn hart daarin de goedkeuring wilde horen.

Laat men toch voorzichtig zijn met te zeggen: „In dit smartelijk gebeuren is openbaar de toorn Gods over ons”, of iets dergelijks.

Wat weten wij er ten slotte van, wat van dit sterven het gevolg zal zijn, waartoe het moet dienen?

Dit alleen staat vast: zowel door het zoete als door het zure, dat Hij in ons leven brengt, wil Hij ons leren Hem te vrezen, teder te wandelen; van alle zonde afstand te doen; in één woord: „ons te bekeren.”

Wanneer ieder persoonlijk dat doet, komt het goed. Dan rijpt de vrucht in ons leven, in het leven van de Theologische Hogeschool, in het leven van de Kerken, de vrucht, die de Hemelse Landman op het oog heeft.

Dat wij maar loslaten, wat de Here ons ontnemt. De genade daartoe geve de Here aan de weduwe en de kinderen van onze overleden broeder.

Loslaten, wat Hij wegneemt, al doet dat nog zo'n pijn. De genade daartoe geve God aan Zijn kerken.

En voorts:

Dat Israël op de Heer vertrouw,
Zijn hoop op Gods ontferming bouw,
En stil berust in Zijn beleid,
Van nu tot in all' eeuwigheid.

D. v. D.

Alleen maar, waar voor hem de sluier werd opgelicht, daar was nog zoveel tijd nodig voor de uitbouw, de volledige ontwikkeling en ontplooiing.

Bij de aanvaarding van zijn ambt op 29 Januari 1946, zei hij tot de studenten: „Van mijn kant beloof ik graag U het beste te zullen geven wat ik bieden kan. Misschien zit er toch ook een klein voordeel in, dat deze kathedra bezet wordt door iemand, die van Oudtestamentische theologie maar heel weinig weet, doch die van de moeilijkheid van het preken over het Oude Testament vrijwel alles weet. Ik vlei me met de hoop, dat dit laatste aan uw praktische vorming ten goede zal komen.” En niet alleen heeft hij, die er ondanks zijn woorden, al heel wat van wist, zich geheel ingewerkt in de Oudtestamentische theologie en die verder geholpen, maar dit is voor ons vooral duidelijk geworden: die moeilijkheden bij het preken heeft hij nooit uit het oog verloren. Wie van ons kent niet zijn stereotype vraag: „Hoe zoudt u daarover preken?” En dan, na ons zwijgen of stuntelige antwoord, zijn prachtige ontvouwingen van zo eminente homiletische waarde. En wat heeft hij het zelf nodig gehad om de rijkdom van de Schrift voor onze tijd te zien. Hij, die zo gevoelig en kwetsbaar was heeft zozeer geleden onder de smaad, hem, in zijn strijd voor de Kerk, aangedaan in de tijd van de vrijmaking. Zijn laatste Schooldagrede besloot hij met de woorden: „Het zou een zegen zijn, als deze reformatie nu eens de laatste mocht zijn, omdat ze bewaard werd tot de dag van Christus' wederkomst!”

En toen hij in 1949 de pen weer moest opnemen om in eigen kring te strijden, motiveerde hij zijn lang zwijgen als volgt: „En vooral: ik zag op tegen de verdrietelijkheid van een polemiek. Het maakt je zo moe, en onze mensen worden ook moe.”

De strijd van en na de Vrijmaking greep Professor Holwerda zo aan. Maar in datzelfde jaar 1949 schreef hij, zijn troost puttend uit de Schriften, voor zichzelf, voor u en voor ons, naar aanleiding van 2 Samuël 23:1-7: „Daarom zeg ik met David, nu alles wankeelt en alles ons ontvalt: Daar is een testament, wel verordineerd en wel bewaard. Het heil komt en alle welbehagen ook. Alles wat me verlost en alles wat me verheugt. Hij zal het doen uitspreken. De nacht valt, maar we vragen geen wachter meer: Wat is er van de nacht? Want het is me verzekerd: De morgen gaat komen, de ochtend zonder wolken en de zon op het prille groen.”

„De Reformatie” moet wederom verschijnen met een „rouwnummer”, een uitgave met een zwarte rand als teken, dat wij niet maar treuren in kleine kring, maar in de gehele familiekring-naar-de-geest, om het verlies van één onzer, die voor deze ganse familie van grote betekenis was, en er een grote plaats innam, niet maar veroverd in de begeerte om de eerste te zijn, maar gekregen naar verkiezing, naar het welbehagen van Hem, Die Zelf de plaatsen schikt in Zijn familie-kring, en dat zó doet, dat de eersten aller dienaar zijn. En ditmaal zal het moeten worden een rouw-nummer om Prof. B. Holwerda te gedenken, en iets te schrijven over die plaats, welke de Here hem toegedacht had in ons midden. En mij is gevraagd om ook over hem te schrijven, met wie ik naar Gods voorziening bestel heb mogen verkeren, dagelijks heb mogen omgaan, als collega, als vriend, en als wapenbroeder in de moeilijkste, maar ook schoonste jaren van ons leven, toen wij beide predikant in Amersfoort waren, jaren van geestelijke diepgang, en van een samengaan in lief en leed om werkelijk dienaren van Christus te zijn. Ik heb, om het zó uit te drukken, naast hem mogen zitten in de familiekring, en wel in de jaren 1942-1946. Hoe heb ik in die jaren 's Heren providentie leren danken, dat Hij mijn weg naar Amersfoort had geleid, om in de toen opkomende storm zulk een wapenbroeder mij te geven tot hulp en steun, mij, die altijd te worstelen had met een zwakke gezondheid, en die, naar de mens gesproken, nooit alleen had kunnen staan, om de storm te overleven. De Here had reeds in al mijn nood voorzien, toen Hij mij deze broeder gaf als wapenbroeder.

En mij zettende, en daarbij mijn persoonlijke droefheid over het verlies van deze trouwe wapenbroeder bedwingende, denk ik aan het motto van de oudejaarsverdenking, welke Prof. Schilder schreef in „De Reformatie” van 31 December 1949, aan het motto: „Een familie in neergang en de familie in opgang”. En even komt de gedachte op: schrijven wij vandaag over een familie in neergang, of over een familie in opgang? Naar de mens gesproken, dat is, naar wat wij zien, schijnt het wel te zijn over een familie in neergang. 29 Maart 1948 een rouwnummer voor een „in memoriam Prof. Dr. S. Greijdanus”. 29 Maart 1952 voor een „in memoriam Prof. Dr. K. Schilder”. En als „De Reformatie” deze week verschijnt, een „in memoriam Prof. B. Holwerda”. En een andere gedachte dringt zich op. Zal dat zo door-

Zo was onze Professor Holwerda, ook op college. Geen dorre, abstracte wetenschap, maar in zijn wetenschappelijke arbeid worstelend met zijn God, die de God is van het leven.

Wie herinnert zich niet het aangrijpende Exegese-college over de eerste verzen van Deuteronomium 14, na het sterven van zijn dochtertje! En tenslotte, na breedvoerige exegese van heel dit hoofdstuk de samenvatting: „De gedachtenang is dan dus, dat de Israëlieten als kinderen Gods zich altijd bewust moeten zijn, dat ze principieel van de dood verlost zijn, hetzij die reeds in hun leven kwam in het verleden, vers 1 en 2, hetzij in het heden hun dagelijks omgevend, vers 3 tot 21a, hetzij in de toekomst dreigend, vers 21b tot 29. Wanneer we, afsluitend, de vraag stellen, welk gebod dit alles beheerst, zal het antwoord moeten luiden: het derde gebod, Jahwéh betekent: verlossing, levensdoorbraak, en sjaw is alles wat der ijdelheid onderworpen is, behoort tot het rijk des doods.”

Zo kenden en gedenken we onze Professor Holwerda, een mens van gelijke beweging als wij. Beveelt met zonden. Geen abstracte zonden, gedachteningen, die we allen van onszelf zo graag belijden, maar concrete, aanwijsbare zonden. Maar groot, omdat hij ons de rijkdom der Schriften opende, die hij zelf zo nodig had.

Wie zegt daar, dat hij geen tijd heeft gehad om zich voor te bereiden op de dood? Laat die lezen zijn Paasartikel in „De Reformatie” van 12 April. Het eindigt bijna juichend: „Ik heb het nu begrepen, geloof ik. Het moment komt, waarop mijn tong niet meer spreken zal, en ik niet eens meer zeggen kan: Mijn God. Maar op dat ogenblik zal Hij zich voor mij niet schamen, en mijn naam belijden voor Zijn heilige engelen: Daar ligt Mijn kind!” Onze Professor Holwerda, gestorven, wel bereid, gestorven op Koninginnedag, begraven op de nationale feestdag, wachtend op de bruiloft des Lams, tezamen met de geloofshelden uit Hebreë 11: Gideon, Barak, Simson en Jefta, die hij de laatste tijd op college Seminarie behandeld heeft, sprekend over de heilshistorie in het boek Richteren; opgenomen in de getuigengalerij, in Hebr. 12:1 genoemd: „Daarom dan, laten ook wij, nu wij zulk een grote wolk van getuigen rondom ons hebben, afleggen alle last en de zonde, die ons zo licht in de weg staat, en met volharding de wedloop lopen, die voor ons ligt.”

W. VIS,

praetor van het studentencorps
„Fides Quadrat Intellectum”.

DOMINÉ HOLWERDA

gaan, o Here, onze God? Gaat Gij ons nu beroven van Uw eigen instrumenten. Die Gij Zelf gesmeed hebt, en Die Gij Zelf gesteld hebt in de familiekring om voor ons te zijn „gelijk de pijlen in de hand eens helds”? Want Gij hebt ze ons toch gegeven, zodat wij als familie-naar-de-Geest welgelukzalig mochten geprezen worden, gelijk die man in psalm 127, voor wie de zonen der jeugd zijn gelijk de pijlen in zijn pijlkoker, om er mee ten strijde uit te trekken, en er mee te kunnen spreken met de vijanden in de poort, die de familie-kring belagen? Maar wij mogen het niet eens denken, een familie in neergang, zelfs niet onder de verpletterende slagen, die ons treffen, en ons allen doen treuren. Want op hetzelfde moment vergeten wij Hem, onze Here Jezus Christus, Die van de familiekring altijd, ook al schijnt zij soms tot niet gekomen te zijn, is de Broeder-Goel en de Broeder-Verlosser, Immanuël, God-met-ons. En Hij compareert altijd in Zijn familie-kring als de Opstanding en het Leven. Neen, het is een familie in opgang, ook al vermenigvuldigen zich de memoriae, en daarmee onze smarten. En dat zal niemand mogen vergeten, ook niet als hij schrijven gaat over Prof. Holwerda. Want hoe smartelijk zijn heengaan voor ons ook is, en hoe eenzaam het ook rondom ons wordt, vooral voor de generatie, welke met Prof. Schilder en Prof. Holwerda is groot geworden, deze familie in opgang reikt immers van de aarde naar de hemel? Wij kunnen wel niet in de hemel zien, en de tijdelijke dood scheidt nog de familie-leden en o n d e r s c h e i d t z e n o g a l s l e d e n, die op de aarde, en in de hemel zijn, maar de familie-kring zelf is één, en heeft zijn plaats op aarde en in de hemel. Prof. Holwerda zit nu aan met Abraham, Izak en Jacob. En hij behoeft niet meer naar het kerkhof te gaan, om te zien „de graven van Hoekstra, Honig, Dam, Greijdanus, Schilder, Zusje”; en van de velen „wier naam hij hier niet kende” (zie zijn paasartikel in „De Reformatie” van 12 April l.l.), maar hij mag nu zien van aangezicht tot aangezicht de ganse familie-kring voor zover die met Christus in de hemel is. En daar komen wij immers ook, zo wij eenzelfde dierbaar geloof deelachtig zijn, dat ons met Christus verbindt. Die de opstanding en het leven is! En dat schone feit, dat wonder van de God aller genade, dat bepaalt nu ook het schrijven over Prof. Holwerda. En wel in deze zin, dat wij over hem moeten schrijven als over een, die ook verwaardigd is om aan te zitten aan de bruiloft des Lams, na de goede

strijd gest
behouden.
vlees, man
reeds het
leven in d
eewigheid
g i s t e r
h e d e n
e e u w i
Hij is AL
wel voor
Here onza
morian”.
des leven
naamd te
maar der
opstanding
s c h r i j v e
Prof. Hol
lezen als
de ere Go
levenden v
en naar d

Ik schre
toch wil
Want dat
gemeente
als wij de
ker in h
ken heeft
het Woore
's Heren
's Heren
gers haar
waaraan z
gers gesto
ping vers
En hij wa
De Here h
dat uitblo
hij formul
pe proble
risma ont
de schatte
te geven
gende rijk
een grote
dienaar c
Gods, voo
waken ov
te hoeden
heeft de
vonden in
was, een
loop en h
fungeerde
die met v
opdat de
Alleen wi
zien, en d
h a r t h
hij gegaa
in de doe
intellectue
vreugde
kwesties
steide, on
delijk te
eens, dat
was om
zien” had
zelf corri
tellectuele
de over v
dat bleek
geen man
maar de
sprak, da
tot onder
ven”, wat
Ds Holwe
dat de ge
licht was
preek. V
tisering v
tot z, m
einde. H
diking” i
het schen
wars van
preekte v
den, en C
de grote
dreef. D
Gods een
verplicht
Schriften
de verban
al de wo
het verst
een stich
Gods tot
de zielen
spreken,
tegelijk,
de geme
en bekeri